

Utvecklingsstrategi

Leader Södermanland 2023-2027

**Medfinansieras av
Europeiska unionen**

Lokal utvecklingsstrategi för Leader Södermanland

Sammanfattning

Leader Södermanlands geografiska område omfattas av Eskilstuna, Flen, Gnesta, Katrineholm, Nykvarn, Strängnäs och Vingåkers kommun.

Denna utvecklingsstrategi för programperioden 2023-2027 ska bidra till utveckling av den lokala landsbygden genom leadermetoden. Områdets kommuner och lokalsamhällen har varit delaktiga i framtagandet av strategin och underliggande SWOT-analys och utifrån ett gemensamt arbete har vi arbetat fram insatsområden och mål för programperioden 2023-2027. Målen i strategin är också utformade så att de bidrar till att nå målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik samt Agenda 2030.

Visionen för Leader Södermanland kommer under programperioden 2023-2027 att lyda:

I Leader Södermanland möjliggörs attraktiva och hållbara landsbygder genom gränsöverskridande samverkan.

Leadermetoden genomsyras i visionen eftersom den antyder att det är lika viktigt *hur* vi ska arbeta för att uppnå visionen som *vad* vi ska uppnå.

Leader Södermanland har identifierat två övergripande mål att arbeta mot för att uppnå visionen. Dessa mål är:

- Ökade försörjningsmöjligheter i Leader Södermanland
- Stärka förutsättningarna för att bo och leva i Leader Södermanland

För att uppnå utvecklingsstrategins mål och vision har vi identifierat tre insatsområden som utvecklingsinsatserna ska ske inom. Dessa är:

- Innovativa lösningar
- Ett hållbart näringsliv
- Bo och leva

Summary

Leader Södermanland's geographical area covered by Eskilstuna, Flen, Gnesta, Katrineholm, Nykvarn, Strängnäs and Vingåker municipality.

The geographical area of Leader Södermanland consists of Eskilstuna, Flen, Gnesta, Katrineholm, Nykvarn, Strängnäs, and Vingåker.

The purpose of the development strategy for year 2023-2027 is to contribute to the local countryside by the Leader method. The municipalities and local communities have been involved in creating the strategy as well as the underlying SWOT-analysis. Together we have come up with action plans and goals for the strategy. The main objective of the strategy is to meet the agricultural policy requirements stated by the European Union.

The vision of Leader Södermanland during year 2023-2027 is the following:

In Leader Södermanland, attractive and sustainable rural areas are enabled through cross-border collaboration.

To meet the vision the Leader method suggests it's equally important to clearly state what needs to be achieved as how it should be achieved.

Leader Södermanland has identified two main goals to work towards to achieve our vision. These goals are:

- Increased supply opportunities in Leader Södermanland
- Strengthen the conditions to live and work in Leader Södermanland

In order to achieve the goals and meet the vision in the development strategy we have identified three critical areas efforts should be focused on:

- Innovative solutions
- Sustainable business
- Live and work

Innehåll

	1
Utvecklingsstrategi	1
Leader Södermanland 2023-2027	1
Lokal utvecklingsstrategi för Leader Södermanland.....	2
Sammanfattning	2
Summary	3
1 Landsbygdsutveckling genom Leader	5
2 Strategins framtagning.....	5
3. Utvecklingsområdet.....	8
3.1 Tabell med statistik.....	8
3.2 Områdesbeskrivning	8
3.3 Behov och utvecklingsmöjligheter	10
4. Mål, insatsområden och indikatorer.....	12
4.1 Vision.....	12
4.2 Mål.....	12
4.3 Insatsområden	14
4.3 Indikatorer och målvärden	16
EU:s resultatindikatorer	16
Nationella indikatorer	17
Lokala indikatorer.....	19
5. Genomförande	21
5.1 Kommunikation	21
5.2 Urvalsprocess.....	22
5.3 Samordning och samarbete med andra aktörer.....	22
5.4 Effekter	23
5.5 Hur främjar strategin innovation?.....	24
5.6 Övergripande principer	24
6. Organisation.....	27
6.1 Partnerskapet och föreningen.....	27
6.2 Föreningens styrelse	28
6.3 Drift – den operativa verksamheten.....	29
7. Uppföljning och utvärdering.....	30

1 Landsbygdsutveckling genom Leader

Denna strategi bidrar till utveckling av den lokala landsbygden genom leadermetoden. Lokalsamhället har varit delaktiga i framtagandet och strategin genomförs i samverkan mellan privata, ideella och offentliga aktörer. Leader är ett verktyg för landsbygdsutveckling inom EU och Sverige, därmed bidrar strategin även till den regionala och nationella landsbygdsutvecklingen.

Strategin utgår ifrån det lokala perspektivet där analys av områdets utvecklingsbehov och möjligheter samt samordning med andra handlingsplaner och utvecklingsstrategier i området ligger till grund för strategins mål och insatsområden. Eftersom Leader finansieras av stöd från EU genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling är målen i strategin också utformade att rymmas inom målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Urvalskriterier och processer för projekturval är utformade att stödja strategins mål och insatsområden. På så sätt bidrar alla projekt som prioriteras genom denna strategi både till den lokala utvecklingen av området och till målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

2 Strategins framtagning

Det övergripande ansvaret för ansökan om att bilda leaderområde samt framtagande av utvecklingsstrategi för programperioden 2023-2027 är den ideella föreningen Leader Södermanland. En strategigrupp tillsattes i december 2020 och har tillsammans med verksamhetsledare analyserat material från tidigare programperiod. Strategigruppen har till viss del bestått av personer som varit aktiva i strategiarbetet inför programperiod 2014-2020.

Redan under höst och vinter 2020 påbörjades arbetet att forma det framtida geografiska leaderområdet. Leader Södermanland genomförde en hel del mobiliseringsarbete tillsammans med områdets ingående kommuner för att undersöka hur de som bor och verkar vill att området ska se ut under programperioden 2023-2027. Leader Södermanland samverkade till viss del med Leader Sörmlandskusten då det fanns vissa önskemål om att ena Sörmland i ett leaderområde. Detta arbete mynnade ut i att Kungsörs kommun valde att tillhöra Leader Mälardalen från och med 2023. De krafter som önskade fortsatt två leaderområden i Sörmland övervägde de röster som ville se ett Leaderområde i Sörmland.

För att en utvecklingsstrategi ska få ett relevant innehåll är det absolut nödvändigt att i ett tidigt skede involvera den lokala kraften som sedan ska förverkliga strategins innehåll. Den lokala kraften finns hos de människor som bor och verkar lokalt. Utvecklingsstrategin har arbetats fram med hjälp av leadermetoden. Underifrånperspektivet och delaktighet har varit styrande i strategiarbetet vilket innebär att strategin och tillhörande SWOT-analys har arbetats fram i nära samverkan med ideella, privata och offentliga sektorn.

Under våren 2021 genomförde Leader Södermanland ett Landsbygdsting i samverkan med Hela Sverige Ska Leva Sörmland. Temat för Landsbygdstinget var Leader. Syftet med Landsbygdstinget var att synliggöra Leader, visa goda exempel från programperioden 2014-2022 samt få inspel från deltagarna vilka satsningar som Leader ska göra under programperiod 2023-2027. Resultaten från Landsbygdstinget har använts i framtagandet av SWOT-analys samt bidragit till strategins innehåll. På detta event deltog representanter från samtliga sektorer.

Förutom enskilda möten och intervjuer med de olika sektorerna har vi genomfört workshops och fokusträffar. En öppen webbenkät har spridits i området. Enkäten har spridits via sociala medier, mail, nyhetsbrev, annonser, planscher samt via hemsidan. LAG-ledamöter har spridit enkäten via sina nätverk. Enkätundersökningen har legat till grund för den SWOT-analys som strategin baseras på. Fördjupade dialogmöten med paraplyorganisationer såsom Agro Sörmland, Hela Sverige Ska Leva Sörmland och Region Sörmland har också genomförts. Eftersom Corona-pandemin gjort att förutsättningarna att hålla dialogmöten på traditionellt vis inte funnits har alla insatser skett digitalt. Uppfattningen är dock inte att detta hämmat delaktigheten. Däremot har vi sett att vi fått ett stort antal deltagande personer i framtagandet av SWOT-analysen. Vi bedömer att deltagandet varit större och bredare än under motsvarande förankringsprocess under förra perioden. För att arbeta på ett starkt inkluderande sätt hade vi gärna sett att vi kunnat arrangera både digitala och fysiska förankringsmöten.

I strategiarbetet har vi förutom att analysera material från tidigare programperiod även analyserat trender som är viktiga för utvecklingen i Leader Södermanland.

De erfarenheter, uppföljningar och utvärderingar som gjorts i området visar att Leadermetoden spelar en stor roll för att projektens förutsättningar att skapa långsiktiga effekter. Underifrånperspektiv, lokal förankring och samverkan lokalt ökar projektens möjlighet att överleva efterprojekttidens slut. De projekt som har en stark leadermetod genererar ofta mervärden och oväntade effekter som är viktiga för en långsiktig hållbar utveckling av landsbygden.

En annan viktig erfarenhet är att inte se olika målgrupper som en homogen grupp. Under programperioden 2014-2020 har ett av Leader Södermanlands insatsområden varit "Ungdomar". Att inkludera ungdomar i lokalt utvecklingsarbete kommer att vara fortsatt viktigt för området under kommande period. Däremot ser vi att det finns en risk att ungas kompetens och engagemang inte tillvaratas på bästa sätt genom att paketera dem i ett "stuprör". För att inkludera unga i lokalt utvecklingsarbete bör vi under kommande period integrera ungas klokskap på ett horisontellt plan och inte uppmuntra unga att arbeta för sig. En viktig erfarenhet i detta arbete är att unga inte är en homogen grupp utan har olika intressen precis som vuxna har.

Under programperioden 2014-2020 har Leader Södermanland arbetat med Landsbygdsfonden, Regionalfonden och Socialfonden. Detta har bidragit till att Leader Södermanland fått en större kompetens gällande arbetsmarknadsfrågor, social inkludering, stad- och landrelationen samt näringslivsutveckling. Området har också fått ett större nätverk med externa aktörer som arbetar med dessa frågor. Detta kontaktnät kommer att fylla en viktig funktion under kommande programperiod då det finns möjlighet att ansöka om projektmedel inom dessa inriktningar under programperioden 2023-2027.

Områdets samtliga kommuner har fått möjlighet att ge inspel om vilka kommunala styrdokument som är relevanta för strategins utformning. Dessa har analyserats och bidragit till att denna strategi både kompletterar och förstärker de kommunala styrdokument. Syftet med detta arbetssätt är att skapa synergier och ännu starkare samverkan i området under kommande programperiod. Vi har samtalat med tjänstemän och politiker som på olika sätt är relevanta för arbetet med landsbygdsutveckling. Deltagandet från kommunerna har sett olika ut. I vissa kommuner har både tjänstemän och politiker varit aktiva i framtagandet av strategin medan vissa kommuner bemannat detta uppdrag med tjänstemän. Vi har dock fokuserat på att nå ut i de kommunala organisationerna på bred front då

landsbygdsutveckling kräver ett horisontellt perspektiv. Vi har även tagit hänsyn till regionala utvecklingsplaner och strategier som berör vårt område. Se bilaga 3 för detaljerad information.

Förutom regionala och kommunala utvecklingsplaner har vi även granskat och beaktat lokala utvecklingsplaner. Alla bygder i området har inte en egen utvecklingsplan men vi har beaktat de som finns. De lokala utvecklingsplanerna är framtagna av lokala aktörer och har varit viktiga inslag i arbetet.

De regionala men även många av de kommunala strategierna utgår från de globala hållbarhetsmålen vilka också genomsyrar Leader Södermanlands utvecklingsstrategi. Samverkan och dialog är framträdande i både de kommunala och regionala programmen men även i Agenda 2030.

Strategin har sänts ut på remiss till samtliga medlemmar, medfinansiärer samt övriga aktörer i partnerskapet. Sammantaget har strategin sänts på remiss till ett sjuttiofem aktörer. Remissversionen har också legat öppen för allmänheten via vår hemsida samt via vår facebook-sida. LAG-styrelsen har bidragit till att sprida strategin via sina nätverk.

3. Utvecklingsområdet

3.1 Tabell med statistik

Ämnesområde	Variabel	Värde	
Områdets storlek	Antal invånare	133 791	
	Storlek i km ²	5310	
	Invånare per km ²	25	
Befolkningsstruktur	Andel av befolkningen som är utrikes född (%)	16	
	Andel av befolkningen i intervallerna (%):	Kvinnor	Män
	<i>0–15 år</i>	10	10
	<i>16–24 år</i>	4	5
	<i>25–44 år</i>	11	11
	<i>45–64 år</i>	13	13
	<i>65-år</i>	12	11

3.2 Områdesbeskrivning

Leader Södermanland omfattas av Eskilstuna, Flen, Gnesta, Katrineholm, Nykvarn, Strängnäs och Vingåker. Exkluderat är de större tätorterna i Eskilstuna och Katrineholm. Området omfattas av Sörmlands och Stockholms län. Angränsande leaderområden är Leader Sörmlandskusten, Leader Mälardalen samt Leader Mellansjölandet. Området består av allt från glesbygd till storstadnära landsbygd. Det är centralt beläget i landet med stora transportleder vilket ger goda förutsättningar för området att utvecklas.

Leader Södermanland består av en rik kulturmiljö och kännetecknas av ett varierat mosaiklandskap med slättbygder, skogar, småskaliga odlingsmarker med inslag av betesmarker, ett stort antal sjöar, vattendrag och naturreservat med höga natur- och kulturvärden. Här finns många slott, herrgårdar och stora gods. Områdets kulturlandskap är även rikt på småbiotoper som är en viktig faktor för biologisk mångfald. Detta varierande landskap ger också utrymme för rekreation såsom jakt, fågelskådning, vandring och cykling.

Skogens kulturvärden i området består av lämningar från sten-brons- och järnåldern samt äldre former av skogsbruk såsom kolning och tjärbränning. Här finns också lämningar från torp och stugor från sent 1800-tal.

Leader Södermanland har en diversifierad näringslivsstruktur med många mindre företag. Gemensamt för de ingående kommunerna är det industrihistoriska arvet som innebär en viss omställning på

arbetsmarknaden, från tillverkningsindustri till tjänsteföretag. Gemensamt är också den pågående storleksrationalisering inom jord- och skogsbruk.

Livsmedelsproduktion och jordbruk är stora sektorer när det gäller omsättning och godstransporter. Även skogsbruket är en stor verksamhetsgren i området. Värt att påpeka är dock att antalet små jordbruksföretag ökar trots den pågående storleksrationaliseringen. Majoriteten av företagen inom livsmedelproduktionen är enmansföretag.

Självförsörjningsgraden av lokalproducerade livsmedel är låg trots en välutvecklad produktion. Den låga självförsörjningsgraden beror främst på att vi inte producerar stora volymer livsmedel. Den låga självförsörjningsgraden beror även på låg konkurrenskraft mot importerade livsmedel som produceras under andra villkor och därmed är billigare. Konsumtionsmönster är något som bidrar till den låga självförsörjningsgraden.

Området visar på en förhållandevis svag ekonomisk tillväxt och arbetslösheten är fortsatt hög i nationell jämförelse. Sysselsättningen på landsbygden är dock varierad i områdets olika landsbygder. Sysselsättningen på landsbygden i Katrineholms kommun har till exempel, i motsats till Sörmland i övrigt haft en positiv utveckling de senaste åren. Sedan 2007 har sysselsättningen ökat med cirka 18 procent på landsbygden i kommunen, vilket kan jämföras med i snitt fem procent för hela Sörmlands län. Det finns dock också en hel del framgångsrika företagsbygder och företagsbyar i Leader Södermanland.

Besöksnäringen är ett starkt utvecklingsområde inom Leader Södermanland och landsbygden är basen för detta utvecklingsområde. Avsaknaden av en Vi-känsla inom området har hittills gjort det svårare att marknadsföra området som destination.

Föreningslivet i området är rikt och mångfacetterat. I våra landsbygder finns många aktiva föreningar som arbetar med landsbygdsutveckling. Inte sällan är det eldsjälarna som driver på utvecklingen. För den långsiktiga överlevnaden krävs en förnyring i föreningarna. På vissa håll i området sker särskilda satsningar på ortutveckling i nära samverkan mellan föreningsliv och kommun. I andra delar av området finns en lägre vana att arbeta med bygdeutveckling.

Befolkningen i området ökar och befolkningstillväxten har pågått under en längre tid. För att kunna tillgodose det behov som finns av bostäder krävs fler bostäder. I många av de landsbygder som ingår i Leader Södermanland saknas bostäder. För att kunna erbjuda människor att bo kvar i sin bygd under livets alla skeden är det viktigt att kunna erbjuda varierade upplåtelseformer men sådana råder det stor brist på i vissa av våra landsbygder.

Utbildningsnivån i Leader Södermanland är en av landets lägsta med låg andel högutbildade samt få som väljer en eftergymnasial utbildning. Den svaga utbildningstraditionen anses hänga ihop med att tillverkningsindustrin sedan länge stått för en betydande del av arbetsmarknaden. Sörmland har också en hög andel medborgare med låg ekonomisk standard.

3.3 Behov och utvecklingsmöjligheter

Som en del i strategiarbetet har vi genomfört en SWOT-analys över Leader Södermanland där hot, möjligheter, styrkor och svagheter kartlagts. Vi har även tittat på vilka trender som kommer att påverka utvecklingen av Leader Södermanland.

Att bo och leva i Leader Södermanland

Utvecklingsområdet visar på en god befolkningsutveckling. Befolkningsökningen beror främst på inflyttning från framförallt Stockholmsområdet. Vi ser ett trendbrott att allt fler flyttar till den sörmländska landsbygden. En trend som påbörjades långt innan Covid-19. Området tar även emot en stor andel nyanlända även om majoriteten av dem hamnar i centralorterna. Statistiken visar att andelen av befolkningen som är utlandsfödd är relativt hög i jämförelse med övriga leaderområden. Inflyttade med utländsk bakgrund varierar stort mellan kommunerna.

Det som utmärker befolkningen med utländsk bakgrund på landsbygden är att barn och ungdomar står för en ovanligt liten andel. Det är färre barnfamiljer från utlandet som bor på landsbygden. Många av de med utländsk bakgrund som bor på landsbygden är personer som har varit länge i länet och som har relativt hög ålder. Strategiområdet har en högre andel av befolkningen över 55 år än riket i stort. För att kunna tillgodose alla människor som vill på landsbygden i Leader Södermanland är bostäder ett viktigt utvecklingsområde. För att alla som vill ska kunna bo i Leader Södermanlands i livets alla skeden krävs fler bostäder samt blandade upplåtelseformer. Seniorboenden saknas och i många landsbygder och byggnation av hyreslägenheter skulle kunna frigöra större bostäder för barnfamiljer. Inom detta område finns stor utvecklingspotential.

Samtidigt som befolkningen ökar upplever alltfler boende i landsbygderna att servicen försämras. Att kunna tillfredsställa de som bor och verkar i området en fungerande service är en grundförutsättning för fortsatt välbefinnande och hållbar samhällsutveckling. I framtiden ser vi att traditionell service ersätts mer och mer av service i samverkan i form av nya samarbetsmodeller, till exempel kommunala avtal med lokala parter. Detta för att kunna upprätthålla olika servicefunktioner. Nya samverkansmodeller är en förutsättning för att området ska kunna utvecklas. Digitalisering anses vara en möjlighet för områdets utveckling eftersom den digitala tekniken ger oss verktyg som kan användas för att skapa ett bättre liv på landsbygden. En utveckling av digital teknologi kan bidra till att förbättra servicen lokalt.

Behoven av anpassad samhällsservice ökar även på grund av att sysselsättningen och företagen på landsbygden blir allt mer differentierade. Potentialen för att utveckla nya företag inom tjänste-, service- och besöksnäringen kräver förbättrad service.

Ett gott näringslivsklimat är en viktig förutsättning för utvecklingen av Leader Södermanland. Området har bygder med stark entreprenörskapsanda och gott näringslivsklimat. Trots detta visar området i stort på en svag ekonomisk tillväxt. SWOT-analysen visar att det finns brister och svagheter i det lokala näringslivet. Många företag upplever svårigheter att hitta rätt kompetens. I SWOT-analysen framgår också att lönsamheten och affärsmässigheten bör stärkas i området. Styrkor i området som ska bidra till att utveckla näringslivet är ett positivt mindset, innovativa entreprenörer och entreprenörer som tänker hållbart. SWOT-analysen visar att det finns bemanningsproblematik inom flera branscher.

Det finns stor potential i att utveckla besöksnäringen. Vi ser goda möjligheter att utveckla befintliga besöksmagneter. De natur och kulturmiljöer som finns i området bidrar till utvecklingspotentialen inom besöksnäringen. Vi ser att besöksnäringföretag kan stärkas genom leadermetoden och nya paketerade erbjudanden kan uppstå. Det finns goda möjligheter att utveckla konceptet ”Hemester” men även naturturismen. Att utveckla ”Hemester” och naturturism kan också bidra till att utveckla en mer hållbar turism i området.

Intresset för lokal mat ökar. Det råder dock brist på lokalproducerad mat. Den små och storskaliga livsmedelsproduktionen har goda möjligheter att utvecklas. Att öka andelen lokalproducerad mat är viktigt, inte minst för krisberedskapen. En ökad självförsörjningsgrad av livsmedel kräver inte bara insatser gentemot småskaliga livsmedelsproducenter. Insatser mot det storskaliga lantbruket som kan bidra till ökad volymproduktion och därmed fler arbetstillfällen är viktigt för att bidra till en levande landsbygd. Vi behöver fler matproducenter i området. De matproducenter som finns måste också ges möjlighet att växa och öka lönsamheten. En styrka som lyfts i SWOT-analysen är områdets starka matidentitet. Flera föreningar, organisationer och kommuner fortsätter att stärka den lokala matidentiteten och arbetet sker i stark samverkan. Detta engagemang varierar i området och det finns fortsatt utvecklingspotential för lokalproducerad mat.

Det finns också ett behov av att locka yngre att överta verksamhet från den äldre generationen men det finns också behov av att öka lönsamheten. En av SWOT-analysens styrkor visar att många duktiga förädlingsföretag.

Det finns en problematik i området med stora viltstammar som förstör odlingar och försämrar förutsättningar för lantbrukare. I SWOT-analysen framgår även att vilt kan ses som en resurs och tillgång. Denna resurs kan ses som en möjlighet för området då detta kan skapa förutsättningar att utveckla vilt- och jaktturism.

Skogen är en viktig produktion- och näringsverksamhet. Här finns stora värden och utvecklingspotential. Inom detta område finns stor potential att hitta nya hållbara insatser som kan bidra till en lönsam och långsiktig produktion i skogen. Med en ökad variation i brukandet av skogen kan vi ta tillvara skogens olika värden än bättre.

Smarta bygder

För utveckling av Leader Södermanland krävs innovativa lokala lösningar. Många av de utmaningar och behov som framkommit i arbete med SWOT-analysen har fanns redan under programperioden 2007-2013. För att kunna lösa dessa utmaningar krävs nya angreppssätt. En styrka i leaderområdet är att det finns smarta landsbygder. Vi ser att fler bygder har potential att klassificeras som smarta landsbygder. Smarta landsbygder är när en bygd arbetar för att hitta nytänkande och hållbara lösningar på lokala behov. Bygden utvecklas tack vare samverkan där lokalbefolkningen utgår från bygdens förutsättningar. Genom att ta tillvara på den lokala kunskapen har bygden möjlighet att utvecklas. Vi anser att det är människorna som bor på en plats som är experterna och som också bäst vet hur platsen kan utvecklas.

Genom Leadersatsningar skapas möjligheter för att fler bygder börjar arbeta på detta sätt.

SWOT-analysen visar att klimatförändringarna är ett stort hot för områdets utveckling. En långsiktig hållbar utveckling är en förutsättning för områdets överlevnad. Minskad klimatpåverkan bedöms vara

den viktigaste hållbarhetsfrågan inom samtliga sektorer. Innovativa entreprenörer/människor lyfts som en styrka och möjlighet i området.

Likaså cirkulär ekonomi lyfts som en möjlighet i området. Cirkulär ekonomi kan bidra till att uppfylla målen i Agenda 2030 och är viktigt såväl inom privat, offentlig och ideell sektor.

Föreningslivet

Föreningslivet i området är rikt och mångfacetterat. I våra landsbygder finns många aktiva föreningar som arbetar med landsbygdsutveckling. I SWOT- analysen framgår att föreningarna har svårigheter att attrahera unga i utvecklingsarbete. Likaså framgår att vissa föreningars arbete vilar på ett fåtal eldsjälar. Många föreningar upplever problem att rekrytera nya människor till föreningslivet. Detta bidrar till ett sårbart föreningsliv. Den trendspaning vi gjort visar att föreningslivet generellt sett behöver hitta samverkan med andra och utveckla nya strukturer för att få en större ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet. En styrka i leaderområdet är att det startats upp ett arbete med samverkan mellan unga och vuxna som har potential att öka under kommande period. Det finns behov av att utveckla samverkan mellan lokala föreningar och nya sätt att driva föreningsarbete.

Föreningslivet upplever att samverkan mellan föreningsliv och kommun fungerar olika bra. I vissa delar av området upplever föreningslivet att det råder en stark samverkan mellan föreningsliv-näringsliv medan man i vissa delar av området upplever kommunikationen mellan kommun och föreningsliv som undermålig. Här finns goda möjligheter att lära av varandra och förbättringspotential.

4. Mål, insatsområden och indikatorer

4.1 Vision

Leader Södermanlands vision lyder:

I Leader Södermanland möjliggörs attraktiva och hållbara landsbygder genom gränsöverskridande samverkan.

Visionen grundar sig på erfarenheter från tidigare programperiod samt på de behov och utvecklingsmöjligheter som ligger till grund för Leader Södermanlands utvecklingsstrategi.

Lokalt engagemang, underifrånperspektiv och delaktighet är av avgörande betydelse för en hållbar utveckling av landsbygden. Idéerna föds och förverkligas av de människor som bor och verkar på landsbygden.

4.2 Mål

De valda målen grundas på det som framkommit i SWOT-analysen. Målen möter jordbruksfondens övergripande mål ”främja sysselsättning, tillväxt och lokal utveckling inbegripet bioekonomin och hållbart skogsbruk.”

Mål 1 Ökade försörjningsmöjligheter i Leader Södermanland

Målet handlar om att företagen i området växer och anställer samt skapar nya produkter och tjänster på landsbygden. Ett utvecklat företagande ger fler möjlighet att kunna arbeta i den landsbygd där de bor. I SWOT-analysen samt i avsnittet behov och utvecklingsmöjligheter framgår att sysselsättningen är låg i området men att det också finns goda förutsättningar för utveckling. Detta mål harmoniserar väl med en av två prioriteringar som framkommer i den regionala utvecklingsstrategin, nämligen ”en växande arbetsmarknad, där efterfrågan på kompetens och utbud av arbetskraft med olika utbildningsbakgrunder och erfarenheter kan mötas.” Målet harmoniserar också väl med den regionala livsmedelsstrategins mål om att öka den lokala livsmedelsproduktionen och skapa bättre förutsättningar för företagare. Målet handlar också om att påskynda omställningen till ett hållbart näringsliv inom områdets alla branscher.

Mål 2 Stärka förutsättningar för att bo och leva i Leader Södermanland

Målet handlar om att skapa förutsättningar att bo och leva på landsbygden i Södermanland för de som vill. Målet ska bidra till hållbara landsbygder där vi ser bättre balans mellan stad och land. Hållbara landsbygder klarar av generationsskiften där flyttkedjor fungerar, skolor får ett jämnare underlag och där näringslivet inte påverkas när demografin förändras. Förhållandet mellan stad och landsbygd håller på att förändras då allt fler människor söker sig till landsbygden. Befolkningen i Leader Södermanland ökar. Många av de människor som bor på landsbygden arbetar på annan ort. För dessa är brist på service ett mindre problem. Problemen blir mer påtagliga för den del av landsbygdens befolkning som utför sitt dagliga arbete på landsbygden eller som av andra skäl har svårt att ta sig utanför orten. Behovet av bostäder för såväl yngre som äldre och barnfamiljer ser olika ut beroende på den aktuella livs- och familjesituationen. För att kvinnor och män ska välja att bosätta sig eller bo kvar på landsbygden är det en förutsättning att det finns tillgång till olika typer av boenden samt en grundläggande samhällsservice. Att leva på landsbygden innefattar inte bara tillgång till service utan även tillgång till en meningsfull fritid.

Målet harmoniserar väl med Region Sörmland Serviceprogram.

4.3 Insatsområden

I Leader Södermanland bygger samtliga insatsområden på leadermetoden och våra övergripande principer där underifrånsperspektivet alltid står i fokus. Det lokala engagemanget för landsbygdens utveckling är viktigt att ta tillvara på och en förutsättning för att utveckla den lokala landsbygden. I de fall där det är möjligt ser vi gärna ett 4-partnerskap mellan privat, offentlig, ideell och FoU (Forskning och Utbildning). Projekten ska ta hänsyn till de planetära gränserna, bygga på likabehandling och icke-diskrimineringsprinciper samt integrera jämställdhetsprincipen i projektens arbetssätt. Detta kommer att beaktas av LAG-styrelsen vid bedömning av projekt.

Insatsområde 1 Ett hållbart näringsliv

Näringslivet har ett mycket stort ansvar i omställningen till ett hållbart samhälle. För att utveckla ett hållbart och konkurrenskraftigt näringsliv krävs kunskap, resurser och samarbete. Insatsområdet möjliggör projekt som främjar utveckling av befintliga företag så att sysselsättningen i området ökar. Alla typer av företag och branscher inkluderas i detta insatsområde. Insatsområdet bidrar även till att företagen i området blir mer konkurrenskraftiga. Detta sker genom insatser som främjar kompetensutveckling, utveckling av nya och befintliga företag och/eller nya produkter/tjänster. Insatsområdet bidrar till att fler företag diversifieras samt att företag inom besöksnäringen kan förlänga sin säsong. Gemensamma marknadsföringsinsatser, logistiklösningar och paketering av produkter/tjänster är andra insatser som ryms inom insatsområdet. Utbildning och kompetensutveckling är verktyg som bidrar till tillväxt och nya arbetstillfällen och insatser som inspirerar till utbildning och kompetensutveckling på nya sätt uppmuntras. Starkare koppling till högskolor och universitet, praktik- och traineeplatser är andra exempel på insatser som gynnar utvecklingen i strategiområdet. Projekt som löser bemanningsproblematiken inom olika branscher är viktiga insatser. Projekt som stärker förutsättningarna för lokal livsmedelsproduktion kommer att främjas. Andra insatser som premieras är samverkansprojekt inom livsmedelssektorn som bidrar till förädling av livsmedel, nya distributionslösningar, kortare livsmedelskedjor och gemensam marknadsföring. Samverkansprojekt som underlättar försäljning lokalt är också viktiga insatser.

En annan prioritering för insatsområdet är naturturism så att området kan erbjuda mer attraktiva och hållbara reseanledningar. Likaså projekt som främjar vilt- och jaktturism. Insatser som kan minska viltstammarnas negativa påverkan på jordbruket är viktiga både för näringslivet och boende. Vi ser gärna projekt som bidrar till ökad kunskap om viltpopulationer samt samverkansfrämjande insatser som kan bidra till ökad samsyn i viltförvaltningen.

Projekt som stimulerar till mångbruk av skogen kan leda till ökat företagande för både kvinnor och män. Vi ser även positivt på insatser som leder till förädling av produkter från skogen. Insatser som kan bidra till hållbar skogsproduktion kommer att främjas. Trädråvara ger produkter och tjänster som kan bidra till att minska klimatförändringarnas negativa effekter samt bidra till att fossila produkter fasas ut.

Förstudier är möjligt att genomföra inom insatsområdet.

Insatsområde 2 Innovativa lösningar

Behovet av innovativa lösningar är stort i Leader Södermanland eftersom områdets olika landsbygder ser väldigt olika ut vilket innebär att förutsättningarna skiljer sig åt. Behovet finns i den offentliga, privata och ideella sektorn. FN:s globala hållbarhetsmål pekar ut innovation som ett viktigt verktyg för att nå målen. Det finns ett stort behov av transformativa och innovativa lösningar för infrastruktur, landsbygdsutveckling och klimatåtgärder.

Värdena som skapas i detta insatsområde kan vara ekonomiska, sociala eller miljömässiga.

Insatsområdet ska bidra till smarta landsbygder där lokalsamhällena utvecklar kreativa lösningar på lokala utmaningar. Genom att använda ortens unika styrkor och möjligheter bidrar aktiva invånare till en hållbar utveckling i området. Insatsområdet främjar initiativ som skapas i tvärspektoriell samverkan. Sociala innovationer som bidrar till en bättre digital infrastruktur premieras, likaså innovativa lösningar som bibehåller och utvecklar service i landsbygder. Projekt som skapar innovativa mobilitetslösningar och som samtidigt bidrar till minskade utsläpp från fossila bränslen kommer också att främjas.

I näringslivet kommer innovationsprojekt som kan bidra till att skapa robustare produktion av biobaserade råvaror att premieras.

Andra insatser som premieras är ny eller väsentligt förbättrad teknik, system, vara, tjänst, metod eller process som skapar miljömässiga, sociala eller ekonomiska värden för landsbygden. Insatsområdet rymmer projekt som skapar ny eller förbättrad samverkan som kan leda till innovativa lösningar som skapar sociala, ekonomiska eller miljömässiga effekter. Att hitta nya innovativa utvecklings- och affärsmetoder kopplat till de utmaningar som finns att producera livsmedel och samtidigt optimera markanvändningen.

Insatser som bidrar till innovativa affärsmodeller kopplat till förnybar energi ingår också i insatsområdet.

Förstudier är möjligt att genomföra inom insatsområdet.

Insatsområde 3 Bo och leva

Insatsområdet ska underlätta för människor att bo och leva i en bygd. En inkluderande landsbygd erbjuder människor att kunna bo där i livets alla skeden. Från ung till gammal. Insatsområdet främjar projekt som vill skapa förutsättningar för människor att kunna bo i sin hembygd hela livet. Insatsområdet bidrar till att öka förutsättningar för nya bostäder i området och även till att skapa förutsättningar för varierade boendeformer, anpassade för människor oavsett socioekonomisk bakgrund. Dessa satsningar kan bidra till att fler människor som vill bo på landsbygden också har möjlighet att göra det.

En tillfredsställande service är viktig för en levande landsbygd och projekt som främjar serviceutbud genom samverkan främjas. Samverkan mellan föreningsliv och offentliga, privata aktörer och bygdegårdsföreningar som bidrar till nya servicelösningar är andra initiativ som ryms inom insatsområdet.

Ett väl fungerande föreningsliv främjar landsbygdsutveckling. Insatser som bidrar till nya kultur- och fritidsaktiviteter bidrar till ökad livskvalité. Föreningar fungerar ofta som mötesplatser för olika målgrupper och ett aktivt föreningsliv ökar gemenskapen och den sociala sammanhållningen i bygden. Insatsområdet rymmer projekt som vill inkludera unga i lokalt utvecklingsarbete men även projekt som förstärker områdets identitet, stolthet och självkänsla hos invånarna. Detta kan bland annat ske genom projekt som lyfter fram bygdens historia och kultur.

I detta insatsområde främjar vi samverkansprojekt som bidrar till att synliggöra, utveckla och skapa förutsättningar för hållbara landsbygder. Det kan handla om Lokalekonomiska analyser, cirkulär ekonomi, hållbar livsstil eller skapa plattformar för lokal handel.

Förstudier är möjligt att genomföra inom insatsområdet.

4.3 Indikatorer och målvärden

EU:s resultatindikatorer

Mål	Insatsområde	Indikatorkod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
Ökade försörjningsmöjligheter i Leader Södermanland	Hållbart näringsliv Innovativa lösningar	R.37	Tillväxt och sysselsättning i landsbygdsområden	Sysselsättningen ska ha skapats som senast vid projektslut. En heltidstjänst motsvarar 1720 timmar per år och en halvtidstjänst motsvarar 860 timmar per år.	10
Ökade försörjningsmöjligheter i Leader Södermanland	Hållbart näringsliv Innovativa lösningar	R.39	Utveckla ekonomin på landsbygden	Antal företag på landsbygden som söker stöd för att utveckla sin verksamhet. Detta inkluderar alla landsbygdsföretag så länge inte utvecklingen de genomför i projektet eller investeringen rör primärproduktion. Däremot kan företag räknas med som förädlar råvaror.	15
Stärka förutsättningarna för att bo och leva i Leader Södermanland	Bo och leva	R.27	Miljö/klimatrelaterad prestation genom investeringar i landsbygdsområden	Antal projekt som bidrar till mål rörande miljöhållbarhet samt begränsning av och anpassning till klimatförändringar i landsbygdsområden	5
Stärka förutsättningarna för att bo och leva i Leader Södermanland	Bo och leva	R.41	Sammanlänkning av landsbygden i Europa	Antal invånare på landsbygden som tar del av förbättrad tillgång till tjänster och infrastruktur genom stöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken	75000

Nationella indikatorer

Mål	Insatsområde	Indikatorkod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
Ökade försörjningsmöjligheter i Leader Södermanland	Hållbart näringsliv Innovativa lösningar	N.03	Nya produkter	Denna delas upp i 3 nivåer för att kunna ta hänsyn till innovationshöjd. D.v.s. är produkten/erna nya på den svenska marknaden, på den lokala marknaden (leaderområdet) eller endast för den enskilda organisationen? En fysisk produkt är en vara som man kan köpa och ta med hem, men konsumera senare. Till exempel olika matprodukter, souvenirer, kläder och möbler. En digital produkt är en vara som säljaren kan sälja (eller erbjuda gratis) upprepat antal gånger utan att göra om varan på nytt. Till exempel nedladdningsbara filer som e-böcker och guider. Men det kan också inkludera olika mjukvaror och appar om kunden inte är beroende av prenumerationer för att kunna ta del av dem.	15
Ökade försörjningsmöjligheter i Leader Södermanland	Hållbart näringsliv Innovativa lösningar	N.04	Nya tjänster	Denna delas upp i 3 nivåer för att kunna ta hänsyn till innovationshöjd. D.v.s. är tjänsten/erna nya på den svenska/lokala marknaden eller endast för den enskilda organisationen? En (fysisk) tjänst är något som man köper och konsumerar ihop istället för att ta med hem. Till exempel hårklippningar, guide turer och upplevelser samt teaterföreställningar. En digital tjänst är en tjänst som säljaren behöver göra om och anpassa vid varje försäljning. Till exempel sociala media tjänster, webbdesign eller liknande. Hit räknas även olika streamingtjänster då kunden inte äger materialet utan endast har tillfällig tillgång genom någon form av prenumeration på säljarens villkor.	10
Stärka förutsättningarna för att bo och leva i Leader Södermanland	Bo och leva	N.06	Nya fritids- och kulturverksamheter	Antalet fritids- och kulturverksamheter som skapats genom projektet och som bedöms kunna bestå efter projektslut. Till exempel kan detta inkludera ungdomsverksamheter, teatergrupper, idrottsföreningar och språkcaféer. Endast antalet olika verksamheter ska räknas. Man ska inte räkna in antalet träffar som de haft eller antalet deltagare som medverkat.	15

Mål	Insatsområde	Indikatorkod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
Stärka förutsättningarna för att bo och leva i Leader Södermanland	Bo och leva	N.07	Nya nätverk och samarbeten	Antalet nya och bestående nätverk eller samarbeten som skapats genom projektet och som bedöms kunna bestå efter projektslut. För att räknas som nytt ska nätverket eller samarbetet inte ha funnits innan projektets mobilisering och uppstart för det syfte som det nu har. Det behöver ingå minst två aktörer för att räknas som ett nytt nätverk eller samarbete. Endast antalet nätverk ska ingå, inte antalet aktörer i de nätverken.	75
Stärka förutsättningarna för att bo och leva i Leader Södermanland	Bo och leva	N.08	Nya dagsbesökare	Antalet nya dagsbesökare per år som projektet beräknas ha skapat. Dagsbesökare är besökare som inte övernattar på platsen för besöket. Här handlar det om en uppskattning per år så det gör inget om projektet hinner ta slut innan man har uppmätt ett år med besökarantal. Men det underlättar uppskattningen om man har hunnit mäta besökare under en period.	5000

Lokala indikatorer

Mål	Insatsområde	Indikatorkod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
Ökade försörjningsmöjligheter i Leader Södermanland	Hållbart näringsliv	L.10	Praktikplatser	Antal praktikplatser som skapats på grund av projektet och under projektiden.	10
Ökade försörjningsmöjligheter i Leader Södermanland	Hållbart näringsliv Innovativa lösningar	L.16	Nya servicelösningar	Servicelösningarna ska vara nya på så sätt att man testat eller introducerat nya metoder för att uppnå förbättrad lokal service som kan utveckla en bygd.	7
Stärka förutsättningarna för att bo och leva i Leader Södermanland	Innovativa lösningar Bo och leva	L.17	Nya transportlösningar	Lösningen kan vara digital eller fysisk, det viktiga är att den bidrar till att individer lättare kan transportera sig i området. Till exempel genom olika kollektiva lösningar, appar, eller liknande. Med ny menas att den skapades under projektets gång.	2
Ökade försörjningsmöjligheter i Leader Södermanland	Hållbart näringsliv	L.19	Diversifierade företag	Antal företag som under projektets gång lagt till nya delar i sina företag för att diversifiera sin verksamhet.	8
Ökade försörjningsmöjligheter i Leader Södermanland	Hållbart näringsliv Innovativa lösningar	L.21	Företag som samarbetar	Antal företag som samarbetar i ett projekt för att uppnå gemensamma resultat. Till exempel en ny produkt.	35
Stärka förutsättningarna för att bo och leva i Leader Södermanland	Innovativa lösningar Bo och leva	L.23	Nya metoder, arbetssätt eller processer	Nya sätt att arbeta i företag eller andra organisationer. Till exempel nya produktionsprocesser, nya logistiklösningar eller nya organisationsformer.	10
Ökade försörjningsmöjligheter i Leader Södermanland	Hållbart näringsliv Innovativa lösningar	L.25	Företag som drar nytta av kortare livsmedelskedjor	Antalet företag som på olika sätt genom projektet kan använda sig av kortare livsmedelskedjor. Organisering kan exempelvis ske genom att producenter med gemensamma intressen ansluter sig till befintliga föreningar eller skapar nya föreningar. Det kan också ske genom nya möjligheter till direktförsäljning via till exempel reko-ringar eller marknader.	10
Stärka förutsättningarna för att bo och leva i Leader Södermanland	Innovativa lösningar Bo och leva	L.36	Organisationer som genomför insatser för minskad klimatpåverkan	Antal företag, föreningar eller andra organisationer som inom ramen för projektet genomför insatser för minskad klimatpåverkan. Dessa insatser ska på ett påtagligt sätt bidra till uppfyllandet av de horisontella målen hållbar utveckling och/eller klimat och miljö.	5
Stärka förutsättningarna för att bo och leva i Leader Södermanland	Innovativa lösningar Bo och leva	L. 38	Nya lösningar på miljö- och klimatproblem	En lösning på miljö- och klimatproblem kan till exempel vara att mobilisera eller skapa metoder för energieffektivisering, vatten- och	5

Mål	Insatsområde	Indikatorkod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
				avloppshantering, avfallshantering eller andra produktionsprocesser.	
Stärka förutsättningarna för att bo och leva i Leader Södermanland	Innovativa lösningar Bo och leva	L.55	Nya bostadslösningar	Bostadslösningarna ska vara nya på så sätt att man testar eller introducerar nya metoder för att uppnå nya sätt att bygga eller förvalta bostäder som kan utveckla en bygd.	3

5. Genomförande

5.1 Kommunikation

Leader Södermanland ska eftersträva att arbeta aktivt med att kommunicera Lokalt ledd utveckling genom leadermetoden. Metoden och dess principer ska tydligt kommuniceras. En god kommunikation av leadermetoden främjar det lokala utvecklingsarbetet och hjälper till att uppnå målen i strategin. I Leader Södermanland anser vi att kommunikation också är en demokratisk fråga och därför kommer vi att arbeta extra mycket för att nå nya målgrupper och organisationer som vi hittills inte nått. Med en ny programperiod kommer en ny kommunikationsplan. Denna kommer att specificera kommunikationsmålen, syftet med kommunikationen, vilka primära och sekundära målgrupper som ska nås och på vilket sätt dessa ska nås. En kommunikationsbudget kommer att avsättas för detta arbete och det är viktigt att materialet tas fram av en kommunikatör.

En viktig aspekt är att ta tillvara på de samarbeten och dialoger som uppstått eller intensifierats i framtagandet av strategin. Leader Södermanland ska med fördel samorganisera sitt kommunikationsarbete med exempelvis länsstyrelse, kommuner och regioner när så är möjligt för att kunna erbjuda gemensamma arenor till organisationer som driver på landsbygdsutvecklingen. På detta sätt vill vi förenkla för presumtiva projektägare.

Kommunikationsmaterial

Informationsmaterial som i huvudsak beskriver vilka insatser det går att söka stöd till kommer att arbetas fram efter strategins godkännande. Information och kommunikationsmaterial ska vara lätt att ta till sig och inspirera presumtiva sökande. Därför är målsättningen att materialet ska ges ut på olika språk samt i fysisk och digital form. Kommunikationsmaterialets innehåll kommer att se olika ut i olika skeden av programperioden. Inledningsvis ligger fokus på att marknadsföra den nya programperioden för att senare övergå till att lyfta goda exempel. I slutet av perioden bör fokus ligga på information kring hur projektmedlen använts. Områdets kommuner ska förse med material så att de på ett enkelt och enhetligt sätt kan sprida information om Leader via sina kanaler.

Under programperioden kommer det också vara viktigt att ta fram kommunikationsmaterial som visar på goda exempel och långsiktiga effekter av genomförda projekt. Materialet ska synliggöra de mervärden som ofta skapas i leaderprojekt. Leaderprojekt leder ofta till tillväxt och utveckling i ett större perspektiv än bara ekonomiska. Dessa mervärden är viktiga att synliggöra för kommuner och regioner.

Kommunikationskanaler

För att nå ut till en bred allmänhet är det viktigt att använda olika kommunikationskanaler såsom hemsida, sociala medier, lokal media, nätverksträffar, företagsfrukostar, föreningsträffar och liknande event. Vi ser att det är viktigt att verka i redan befintliga arenor men även skapa nya om så behövs. Det är viktigt att nå ut till en bred målgrupp och eftersträva att nå målgrupper som tidigare inte hittat Leader men som vill och kan bidra till att nå strategins mål.

LAG kommer att spela en viktig roll i kommunikationsarbetet. LAG:s huvuduppgift är att vara en motor för lokal utveckling genom att informera och stimulera lokala utvecklingsinsatser. Därför är det av stor vikt att de personer som utgör LAG har ett stort kontaktnät inom respektive sektor. Det är också viktigt att

organisationen arbetar för att hitta goda idéer. LAG kan genom sina kontaktnät fånga upp goda idéer som inte tidigare nått Leader Södermanland. På detta sätt kan vi ta tillvara goda idéer som finns i området på ett än bättre sätt.

Leader Södermanlands kommunikationsmål:

- Allmänheten känner till Lokalt ledd utveckling och EU:s roll för landsbygdsutveckling
- Leader Södermanland bidrar till en hållbar samhällsutveckling
- Leader Södermanland uppfattas som en självklar aktör inom landsbygdsutveckling
- Leader Södermanland sprider en positiv bild av landsbygden och lyfter goda exempel i olika medier
- Det är enkelt för organisationer, samarbetspartner och ambassadörer att sprida information då den är lättillgänglig och lättförståelig.

5.2 Urvalsprocess

Leaderföreningen har en öppen och icke-diskriminerande urvalsprocess för att prioritera projekt.

Urvalsförfarandet är utformat för att möjliggöra urval av de projekt som kan bidra till att uppfylla målen för strategin. Leaderföreningen prioriterar projekten med hjälp av lokalt utformade urvalskriterier. Ingen enskild sektor; privat, ideell eller offentlig har mer än 49% av rösterna. Efter prioritering fastställer Leaderföreningen stödbeloppet. Jordbruksverket gör slutkontroll av stödberättigande och fattar beslutet som skickas ut till sökande.

5.3 Samordning och samarbete med andra aktörer

Samordning och samarbete är otroligt viktigt för att nå våra uppsatta mål. Leader Södermanland kommer att samarbeta med andra aktörer inom ideell, privat och offentlig sektor. I området finns det många aktörer som stödjer någon form av landsbygdsutveckling. Leader är en av dem.

Leader Södermanland arbetar för att förstärka och komplettera de insatser som andra aktörer gör och för att lyckas med detta krävs samordning och samarbete. Målsättningen är att samarbetet med andra aktörer fördjupas genom kontinuerliga dialoger för att gemensamt verka för utveckling i våra landsbygder.

På lokal nivå är områdets sju kommuner viktiga aktörer inom den offentliga sektorn. På regional nivå finner vi Region Sörmland, Region Stockholm, Södermanlands Länsstyrelse och Stockholms Länsstyrelse. På nationell nivå kan vi se behov av samarbete och samordning med Tillväxtverket, Boverket och Vinnova.

Tillsammans med kommunerna och även kommunala bolag vill vi samordna informationsträffar till presumtiva sökande. Där kan presumtiva projektägare delta på föreningsträffar/företagsträffar för att få information om olika stöd, där Leader är en aktör. Vi vill även skapa arbetssätt för Leaderföreningen och kommunerna så att vi löpande under programperioden säkerställer att Leader bidrar till att uppfylla de mål som framkommer i kommunala styrdokument. Likväl eftersträvar vi att kommunala planer och program ska bidra till att uppfylla målen i Leader Södermanlands strategi. Utöver detta planerar Leader att tillsammans med kommunerna genomföra årliga träffar för att säkerställa att vi arbetar åt samma håll och tillsammans. Vi ser att det är viktigt att samarbeta med en bredd inom kommunerna för att samarbetet

ska kunna bidra till målen i strategin. På regional nivå vill vi genomföra regelbundna möten tillsammans samordnare på Länsstyrelser och regioner i syfte att samarbeta kring projektidéer och projektansökningar. Vid behov ska vi även göra gemensamma utlysningar till presumtiva sökande. Vi ser också positivt på att Leader Södermanland och de regionala aktörerna fungerar som gemensamma stödgivare i enskilda projekt, där organisationerna tar större ansvar för samverkan och dialog sinsemellan för att underlätta för dem som söker stöd. På detta sätt minskar vi också risken för dubbelfinansiering.

En ram för ett arbetssätt kommer att upprättas mellan Leader Södermanland, Leader Sörmlandskusten och samordnare för livsmedelsstrategier, serviceprogram och regionala utvecklingsstrategier. En dialog mellan Sörmlands leaderområden och Region Sörmland har inletts. Det unika med leaderprojekt är att de tillämpar leadermetoden, vilket är något som skiljer vårt stöd från andras. Detta gör att Leader i många fall kompletterar andra stöd. Genom starkare samverkan kan vi i Leader också bidra till att fler projekt som från början inte tänkt arbeta genom leadermetoden faktiskt gör det.

Vi ser även positivt på samverkan med den offentliga sektorn på nationell nivå, till exempel genom att synkronisera våra stöd så att fler aktörer finner dem attraktiva.

Vi ämnar också samverka med privat och ideell sektor på lokal, regional och nationell nivå. Vi ser positivt på att förstärka samverkan med Landsbygdsnätverket, riksorganisationen Hela Sverige Ska men även den regionala länsavdelningen Hela Sverige Ska Leva Sörmland. Förutom Hela Sverige Ska Leva Sörmland är Bygdegrupper, Bygdegårdarna, LRF, Sörmlands Matkluster, Studieförbund, Sörmlandsidrotten och idrottsförbund viktiga aktörer att samarbeta med på regional och lokal nivå. Vi ser att samverkan mellan dessa aktörer är viktig eftersom vi attraherar samma målgrupper. Dessutom arbetar de med frågor som berör strategins insatsområden och mål.

För nå de mål i strategin som riktar sig till näringslivet ser vi att samverkan är nödvändig mellan Leader och företagarföreningar, Coompanion, Nyföretagarcentrum, Almi, Företagarana, Agro Sörmland, Ung Kraft och UF.

En viktig aktör för landsbygdens organisationer är de lokala sparbankerna. Även de lokala sparbankerna jobbar med specifika frågor och bidrag som tangerar Leaders arbete. Vi vill också intensifiera samarbetet med FoU. I området finner vi Mälardalens högskola som blir universitet den 1 januari 2022. Sveriges Lantbruksuniversitet finns i angränsande leaderområde och är också en intressant aktör.

5.4 Effekter

För att Leader ska kunna bidra till långsiktig och hållbar utveckling av landsbygden krävs att de projekt som beviljas genererar långsiktiga effekter. Leader Södermanland kommer att arbeta för att uppnå mesta möjliga långsiktiga effekter på olika sätt.

Redan vid idéstadiet ska vi stötta de presumtiva projektägarna till att formulera effektmål. Vilka kort- och långsiktiga effekter som ett projekt genererar ska anges redan i ansökan. Det ska finnas en tydlig bild om hur projektet ska övergå till ordinarie verksamhet. Vid bedömning av projekt ska urvalskriterierna vara utformade så att projekt med höga långsiktiga effekter prioriteras framför projekt med kortsiktiga resultat. När väl ett projekt beviljats har kansliet tillsammans med kontaktpersonen för beviljat projekt ett ansvar

att löpande följa upp projektet och säkerställa att projekten arbetar mot de förväntade effekterna. Slutligen kommer effektmål att följas upp löpande under programperioden.

Erfarenhet från tidigare programperiod visar att projekt med en stark leadermetod genererar effekter i högre grad än projekt med svag leadermetod. Av de uppföljningar som gjorts kan vi konstatera att projekt med stark leadermetod även genererar oväntade effekter och mervärden i högre grad än projekt med svag leadermetod. Ökad samverkan och stärkt lokalt engagemang är exempel på mervärden som bidrar till fortsatt bygdeutveckling och därmed långsiktiga effekter även efter projekt avslutats. Samverkan i trepartnerskap, som är kärnan i leadermetoden, är en viktig faktor, som Leader Södermanland kommer att beakta för att främja och möjliggöra strukturella och långvariga effekter.

5.5 Hur främjar strategin innovation?

I Leader Södermanland kommer vi att främja innovation på flera sätt, både genom insatsområde *Innovativa lösningar* men även genom arbetssätt och olika typer av projekt. Vi ser positivt på att starta förstudieprojekt inom samtliga insatsområden. Förstudier ökar möjligheten för innovationer att uppstå.

Som organisation ämnar vi tillämpa innovativ upphandling om/när så är möjligt. Det kan till exempel ske i samband med att organisationen driver LAG-ägda projekt. Organisationen ämnar också skapa idéverkstad för partnerskapet med målsättning att knyta kontakter och öka innovationstakten i området. Vi ser att det är viktigt att leader-föreningen agerar lots/brygga mellan människor, branscher och sektorer för att stimulera till innovativa idéer.

Genom att öronmärka ett insatsområde till innovationsprojekt höjer vi kraven på vad som faktiskt räknas som en innovation, då vi kan använda specifika urvalskriterier för insatsområdet. I Leader Södermanland ser vi positivt på att ta tillvara goda exempel. Däremot anser vi att definitionen av innovation kan riskera att utarmas om etablerade metoder/processer och tekniker definieras som innovationer för att de inte använts i ett visst område tidigare.

Våra insatsområden är breda ur ett tematiskt perspektiv. Däremot framgår det i samtliga insatsområden att det är insatser som arbetar enligt samverkan som premieras. Insatsområdena förutsätter samverkan i hög grad. Genom att avgränsa insatsområdena på detta sätt garderar vi oss för framtida samhällsförändringar som vi inte vet om idag. Däremot är strategin tydligt avgränsad till att omfatta samverkansprojekt. Vi bedömer att strategin får en högre innovationsgrad tack vare detta.

5.6 Övergripande principer

I framtagande, genomförande och uppföljning är de övergripande principerna *hållbar utveckling, likabehandling och ickediskriminering och jämställdhet mellan kvinnor och män* samt de globala målen bärande.

I framtagandet av Leader Södermanlands strategi har samtliga övergripande principer beaktats. Vi har använt olika metoder för att arbeta inkluderande och nå ut med information om strategiarbetet till en bred målgrupp. Vi har beaktat både val av kanaler som arbetssätt. Vår ambition har varit att nå så många som möjligt, inte minst de medborgare och organisationer som vi hittills inte nåt. Vi har också arbetat för att nå en så bred publik som möjligt så att deltagandet varit så representativt som möjligt för området. Vi har även arbetat för att nå lika många kvinnor som män och resultat visar att vi uppnått detta. Unga och

utrikesfödda har varit underrepresenterade under programperioden 2014-2020 varför riktade insatser gjorts för att nå ut till dessa målgrupper. Däremot har vi inte haft enskilda träffar med dessa målgrupper då vi ansett det vara viktigt att mötas tillsammans. I framtagandet av strategin har vi uppmuntrat människor att dela med sig av sina synpunkter på det sätt som passar individen bäst. Det digitala utanförskapet är fortfarande stort varför vi uppmuntrat och beaktat synpunkter som inkommit via telefon eller på andra sätt än digitalt. Hållbar utveckling och de globala målen har använts som utgångspunkt i mobiliseringsarbetet. De personer och organisationer som deltagit har bidragit med synpunkter om hur hållbar utveckling och de globala målen kan uppfyllas i projekten.

Leader Södermanland kommer att arbeta med de övergripande principerna, vilka skall beaktas i alla utvecklingsprojekt som beviljas, samt arbeta aktivt med minst en av de övergripande principerna. LAG-styrelsen granskar att så är fallet innan beslut fattas och följer upp genomförandet i samband med slutredovisning av projektet. Med ”beakta” avses att projektägaren i projektgenomförandet ska göra de val som gynnar de övergripande principerna och med ”arbeta aktivt” avses att projektet innehåller ett aktivt arbete med att också åstadkomma förändring i enlighet med de övergripande principerna.

De övergripande principerna kommer att beaktas i uppföljningsarbetet. Eftersom uppföljningsarbetet både handlar om att följa upp externa projekt och den interna organisationen kommer dessa principer att beaktas på olika sätt.

Hållbar utveckling och de globala målen kommer att följas upp löpande under programperioden. Uppföljning av projekt kommer inte enbart ske när projekten avslutas utan även under tiden projekten pågår. Detta för att få så hög måluppfyllelse som möjligt. Dessa principer kommer. Även att följas upp kopplat till den interna organisationens arbete. Uppföljning av interna styrdokument såsom urvalskriterier samt arbetssätt är exempel på hur Leader Södermanland kommer att följa upp dessa principer.

Likabehandling och jämställdhet ska beaktas i uppföljningsarbetet. Även dessa principer bör följas upp kopplat till externa projekt samt den interna driften. Organisationens styrdokument ska följas upp och revideras vid behov. Detta för att säkerställa att styrdokumentet bidrar i arbetet att främja likabehandling och jämställdhet. De externa projekten ska följas upp löpande för att säkerställa att projekten arbetar utifrån dessa principer såsom det framkom i ansökan.

Hållbar utveckling

Inom EU handlar denna princip främst om att bevara, skydda och förbättra miljöns kvalitet, samt att minska klimatpåverkan. Hållbar utveckling har även en ekonomisk och en social dimension. Ett hållbart samhälle tillgodoser sina behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov. Leader Södermanland förväntar sig att utvecklingsprojekt stöder utvecklingen mot ekologiskt, klimatmässigt, socialt och ekonomiskt hållbara lokalsamhällen. Leader kommer att säkerställa att projekt arbetar utifrån de hållbara dimensionerna i ett tidigt skede. Från projekttid till genomförande.

SWOT-analysen visar att det finns ett stort intresse och behov att arbeta med hållbar utveckling inom samtliga sektorer. Många av de hot och möjligheter som framgår i SWOT-analysen är kopplade till klimat och miljö.

Likabehandling och icke-diskriminering

Leader Södermanland ser människors olikheter som en tillgång. Inkludering handlar om allas lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Även tillgänglighetsfrågor är viktigt. Vi vill skapa bättre förutsättningar för alla människor att integrera och engagera sig i området. Inkludering ger nya perspektiv och ökar möjligheterna till nytänkande, idéutveckling och innovation. I vår kommunikationsplan framgår hur vi vill arbeta för att nå ut till alla och framför allt de vi hittills inte nått. Inkludering handlar också om projekten själva inkluderar den aktuella målgruppen i projektet. Förutom att inkludering ska beaktas i våra kriterier bör även den coaching som sker till presumtiva projektägare fokusera på att kommunicera vikten av att inkludera den tilltänkta målgruppen redan i idéstadiet.

Frihet från diskriminering är en mänsklig rättighet. I svensk lagstiftning finns skydd mot diskriminering som har samband med diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning och ålder.

Inom Leader Södermanland ska människors olikheter ses som en tillgång, ett verktyg som effektiviserar arbetet för en hållbar tillväxt. För att öka konkurrenskraften tjänar bygden på att ta till vara hela befolkningens innovationsförmåga och entreprenörskap. Utrikes födda kan också bidra till näringslivets internationalisering genom kontakter, språkkunskaper och kännedom om affärsmöjligheter i sina ursprungsländer. Unga i utanförskap är en central målgrupp.

LAG-styrelsen i Leader Södermanland har för avsikt att vid handläggning av inkomna ansökningar beakta likabehandling- och icke-diskrimineringsperspektivet.

LAG-styrelsen ska ha en sammansättning som har en mångfald av bakgrunder och kompetenser. Utöver representation från samtliga kommuner, samtliga sektorer ska styrelsen även ha en god spridning med avseende ålder och mångfald, exempelvis gällande etniskt ursprung. LAG-styrelsen ska spegla den sammansättning av människor som finns i området.

Jämställdhet mellan kvinnor och män

Ett jämställt samhälle kan ses som en attraktivitets- och framgångsfaktor i arbetet för ett attraktivare område. Kvinnor och män ska helt enkelt ha samma möjligheter att forma samhället och sina egna liv. Jämställdhet är en viktig utvecklingsfråga, och därmed är organisationens kunskap kring jämställdhetsfrågor av största vikt. Kvinnor och män ska ha lika stort inflytande i beslutande och rådgivande situationer och värderas på ett likvärdigt sätt.

Allt arbete för att genomföra strategin, såväl på kansliet som LAG-styrelsens arbete, ska ske utifrån ett medvetet jämställdhetsperspektiv. Det innebär bland annat att utifrån de jämställdhetspolitiska målen samt icke-diskrimineringsgrunderna aktivt påverka attityder och värderingar på ett positivt sätt.

Inom Leader Södermanland ska kvinnor och män ha samma makt och möjligheter att forma samhället och sina egna liv. Kvinnor och män ska ges samma möjligheter att utforma och delta i projekt, aktiviteter och insatser inom ramen för utvecklingsstrategin. På så sätt främjas ett mer rättvist och demokratiskt samhälle.

LAG-styrelsen ska ha en jämn fördelning mellan kvinnor och män. Ett kriterie som återfinns i föreningens stadgar.

6. Organisation

6.1 Partnerskapet och föreningen

Föreningen Leader Södermanland är en allmännyttig, politisk och religiöst obunden ideell förening. Föreningens ändamål är att främja, bedriva och samordna lokalt och regionalt utvecklingsarbete i enlighet med leadermetoden.

Partnerskapet består av juridiska personer som vill stödja och arbeta med lokal utveckling i Leader Södermanland. Huvuduppgiften för partnerskapet är att i demokratisk ordning övergripande formulera LAG:s uppdrag att vara drivande i lokal utveckling och genomföra utvecklingsstrategin, samt välja LAG-styrelse, valberedning och revisorer.

Partnerskapet bakom strategin är sammansatt av olika aktörer, såväl offentliga som privata och ideella i samverkan. Sammansättningen täcker in hela det geografiska området och är relevant utifrån strategins inriktning. Området består av sju kommuner och partnerskapet består av föreningens medlemmar, samarbetspartners, medfinansiärer och är sammansatt från samtliga tre sektorer. En bred sammansättning i partnerskapet ska eftersträvas, för att LAG ska ha tillgång till de kompetenser som kan vara aktuella inom de aktuella fonderna och insatsområdena. Varje sektor är representerad utifrån en bredd, det vill säga ett föreningsliv som är mångfacetterat och som representerar såväl idrott/kulturföreningar som företagarföreningar, etniska föreningar samt bygdegårdsföreningar. Inom den offentliga sektorn finner vi också en bredd, från kommunala besöksnäringföretag till avdelningar för näringsliv, kultur och fritid, landsbygdsutveckling, socialtjänst med flera. Från privata sektorn deltar framför allt verksamma företag inom området men även branschorganisationer.

Medlemskap i föreningen fås genom ansökan om medlemskap och kan erhållas av boende i området samt varje demokratiskt uppbyggd organisation inom området och som vill verka för föreningens mål och verksamhet.

6.2 Föreningens styrelse

Styrelsen ansvarar för föreningens angelägenheter och är föreningens verkställande och beslutande organ när föreningsstämman inte är samlad. Styrelsen beslutar å föreningens vägnar i alla ärenden inklusive prioriteringar avseende ansökan om projektmedel. Styrelsen har ett lokalt baserat trepartnerskap som beskrivs bland annat i stadgarna för den ideella föreningen. Samtliga beslut fattas med enkel majoritet det vill säga att ett förslag måste stödjas av mer än hälften av det totala antalet avgivna röster vid ett beslutstillfälle. Föreningsstämman utser styrelse. Valberedningen ger förslag till ordförande, vice ordförande, ledamöter, presidium samt revisorer.

Området består av sju kommuner med lika representation i styrelsen från var och en av kommunerna.

Styrelsens ledamöter skall utses med:

En representant för offentlig verksamhet (offentlig) i vardera kommun

En representant för frivilligverksamhet (ideell) i vardera kommunen

En representant för näringsverksamhet (privat) i vardera kommunen

Föreningsstämman väljer styrelse. Styrelsen består av 21 ledamöter inklusive ordförande och vice ordförande. Valbar till styrelsen är medlem och representant för medlem eller partner inom föreningens område. Styrelsens ledamöter har en mandatperiod om två år. Ledamöterna i styrelsen har goda nätverk, representerar sina sektorer samt invånarna i området.

Styrelsen skall sträva efter en allsidig sammansättning. Det är viktigt att ledamöterna agerar för området som helhet och inte endast ser till behoven och möjligheterna för sin egen hemort.

Det åligger styrelsen att tillse att stadgar och andra regler följs, verkställs av föreningsstämman fattade beslut, besluta om verksamhetsplan och budget för nästkommande verksamhetsår, planera, leda, fördela och följa upp föreningens verksamhet. Dessutom ska styrelsen ansvara för och förvalta föreningens medel samt utvärdera och internt kontrollera föreningens verksamhet.

Kompetensen i styrelsen ska vara bred och täcka in samtliga kompetensområden. Vid behov kan styrelsen adjungera personer med specialkompetens för att säkerställa de insatsområden och fonder som strategin involverar. Adjungerad har yttrande- och förslagsrätt men inte rösträtt vid styrelsens sammanträde. Adjungering ger en möjlighet för styrelsen att tillvarata organisationers kunskap i specifika ämnen. Adjungeringar kan till exempel ges till de två länsstyrelserna eller andra organisationer av intresse.

En styrelseutbildning kommer att hållas för samtliga ledamöter i början på programperioden och de kommer även att få fortlöpande kompetensutveckling under perioden, allt för att säkerställa kompetensen i styrelsen.

Valberedningen följer arbetet i Leader Södermanland under hela verksamhetsåret för att ha en god grund att stå på vid eventuella val på föreningsstämman. Valberedningen har en central roll i såväl styrelsens utvecklingsarbete som sammansättningen av LAG. Valberedningen väljs av årsmötet och består av fyra

(4) ledamöter, varav minst en person från varje sektor. Valberedningen bör vara geografiskt spridd över området i den mån det är möjligt. Kompetensutveckling för valberedningen kommer att genomföras under programmets löptid för att säkerställa att kompetens finns för att rekrytering av ledamöter ska ske tillfredsställande.

Presidiet ansvarar för verksamhetens personalfrågor, anställer verksamhetsledare och verkställer beslut fattade av stämman och styrelsen. Presidiet fungerar också som stöd till verksamhetsledare och övrig personal. Presidiet består av tre (3) av styrelsens ledamöter inklusive ordförande och vice ordförande och avspeglar också trepartnerskapet. Presidiet skall verka efter den arbets-/delegationsordning som styrelsen tagit fram och vara sammansatt så att bred kompetens finns i gruppen.

6.3 Drift – den operativa verksamheten

Leader Södermanlands verksamhetskontor kommer att finnas i Munktell Science Park, Eskilstuna kommun. Det är en strategiskt utvald plats i området, med goda kommunikationer för såväl projektsökande som personal att ta sig till/från kansliet samt tillgång till samarbetspartners i samma byggnad som kansliet. I byggnaden finns stor tillgång på mötes- och konferensrum. Där finns också den service som gör att kansliet inte behöver ägna arbetstid åt kontorservice.

Kansliet ansvarar för att verksamhetens redovisning, ekonomiska transaktioner, bokföring, arkivering/diarieföring samt frågor rörande dessa genomförs på bästa sätt, men det yttersta ansvaret åligger styrelsen.

Leaderkansliets främsta uppgift är att genomföra informations- och utbildningsinsatser i syfte att sprida leadermetoden, mobilisera insatser för goda projektidéer, hantera ansökningar och bereda ärenden, ge råd, kommunicera med projektägare samt stödja och följa upp pågående projekt. Kansliet ska också förvalta LAG:s ekonomi och förvaltning, samarbeta med partnerskap och säkerställa genomförandet av LAG:s egna projekt. Det är därför viktigt att kansliet är väl insatta i de fonder som föreningen arbetar inom samt andra stödformer och vägar till annan finansiering som underlättar den dagliga hanteringen av projekt.

Leader Södermanland har för avsikt att arbeta vidare med den välfungerande kanslifunktion som funnits under programperioden 2014-2022. Detta är ett led i att kunna säkerställa såväl kansliets kompetens som effektivitet, men också skapa kontinuitet för projektsökare och upprätthålla de goda nätverk och relationer som byggts upp. För att säkerställa den administrativa kapaciteten kommer en verksamhetsledare samt personal för handläggning och administration att anställas. En extern ekonomifunktion kommer att anlitas. Antal tjänster på kansliet kommer troligtvis att variera över tid. Initialt beräknas den administrativa kapaciteten till motsvarande 1,5 heltidstjänster. LAG kommer också att behöva personal/tjänster för genomförande av LAG:s övergripande projekt, som inte avser rådgivning eller administration av strategiområdet.

Leader Södermanland avser att, då det är möjligt, samverka med närliggande områden bland annat för att ta del av varandras erfarenheter, kollegialt lärande, projektskolor och utbildningar. Det kan även bli aktuellt med samverkan om vissa kanslifunktioner med något närliggande område. För att ytterligare säkerställa kanslifunktionen samverkar Leader Södermanland med Leader Mellansjöländet. Samverkan innebär att kanslierna garanterar varandras handläggningsfunktion i händelse av oväntade avbrott såsom

sjukdom hos kanslipersonal. Leader Södermanland ser även stora positiva fördelar att samverka med Leader Sörmlandskusten vad gäller marknadsföring.

Vidare ska Leader Södermanland verka för att det regionala samarbete som etablerats under föregående programperiod fortsätter. Det är ett bra forum för både LAG:s ordförande och verksamhetsledare att samverka, nätverka, få hjälp och stöttning samt utbyta erfarenheter tillsammans med andra leaderområden. Nätverket kan också utgöra grund för kommande samarbetsprojekt.

Ytterligare ett sätt att säkerställa kompetensen på kanslifunktionen är att personalen har möjlighet till kompetensutveckling. Det är viktigt för arbetsgivaren att personalen ständigt hålls uppdaterad och anställningsbar. Kompetensutveckling är viktigt för att hålla en god kvalitet i kanslifunktionen och bör beaktas i budget.

LAG kommer redan i ett tidigt skede att arbeta fram ett lednings- och styrdokument där det tydligt framgår uppgifter om delegation, arbetsordning, ansvarsfördelning och attestrutiner för alla i verksamheten.

7. Uppföljning och utvärdering

Uppföljning och utvärdering kommer att ha stort fokus i Leader Södermanlands arbete under programperioden. Uppföljning kommer att ske både av de projekt som LAG beviljar men också av organisationen och detta kommer att ske löpande under programperioden. Uppföljningsarbetet kommer att ske både kvalitativt och kvantitativt.

Uppföljning av beviljade utvecklingsprojekt

När ett externt projekt beviljas ansvarar verksamhetsledaren för att hålla en projektskola med projektägaren. Till varje beviljat projekt kommer även en kontaktperson från LAG-styrelsen att knytas. I samband med att LAG-styrelsen beviljar ett projekt utses även en kontaktperson. Kontaktpersonen har löpande kontakt med projektet och får på så sätt ett naturligt engagemang i detsamma. Detta ökar förbindelsen mellan LAG och projekt och med denna nära dialog ökar också möjligheterna att upptäcka eventuella hinder i ett tidigt skede. Kontaktpersonens arbete är därför väldigt viktigt. Kansliet ansvarar för att löpande följa upp projekten samt coacha projekten så att projekten når sina uppsatta mål oavsett om avvikelser uppstår. Efter projekttidens slut sker sedvanlig slutredovisning, vilken delges LAG. Efter projektslut ska ansökan jämföras med slutredovisning för att följa upp det verkliga utfallet. Detta är viktigt för lärandet i LAG. För att inte enbart fokusera på projektens resultat utan även vilka långsiktiga effekter som genereras kommer projekten följas upp en tid efter projektavslut.

Uppföljning av de fastställda indikatorerna kommer att ske årligen, för att säkerställa att målen i strategin uppfylls. Om uppföljningen visar att något mål tenderar att inte kunna uppfyllas vidtas åtgärder, till exempel i form av riktade utlysningar

Intern uppföljning av organisationen (LAG-styrelsen/kansli/presidium/valberedning)

Efter ungefär halva programperioden kommer en utvärdering att göras internt. Om denna visar behovet av förändringar för att mål och indikatorer ska kunna uppnås, kommer LAG att ändra prioriteringar i val av

vilka projektansökningar som beviljas. Dessutom kan det bli aktuellt att revidera utvecklingsstrategin om så finnes nödvändigt. I slutet av programperioden kommer en extern utvärdering att göras. LAG kommer kontinuerligt att arbeta med översyn av den interna verksamheten. Där ska arbetet i LAG, kansliet, presidiet och valberedningen belysas. Årligen ska en längre sammankomst anordnas för LAG och personal med fokus att följa upp måluppfyllelsen, arbetsätt, kommunikation, roll/funktion samt spridning av leadermetoden. Detta är ett viktigt arbete för att kontrollera att organisationen arbetar på rätt sätt och beviljar rätt projekt. Leader Södermanland ser positivt på att samarbeta med närliggande leaderområden och utbyta erfarenheter. För att följa upp processen från idé till slutredovisning kommer samtliga avslutade projekt få möjlighet att svara på en enkät som berör organisationens stöd/coachning från idé till slutredovisning. Enkätundersökningen kommer att kompletteras med djupintervjuer. Djupintervjuerna sker i utvalda projekt med förberedda frågor som är lika för samtliga. Detta arbete syftar till att ständigt förbättra det interna arbetet gentemot kund.